

STRATEGISCHE VISIE

VERENIGING VRIENDEN VAN PARK HARTENSTEIN EN OMGEVING

OOSTERBEEK, NOVEMBER 2010

INHOUD:

VOORWOORD EN VERANTWOORDING	3
1. DE VERENIGING ‘VRIENDEN VAN PARK HARTENSTEIN E.O.	4
1.1 AANLEIDING BELANGENVERENIGING	4
1.2 OPRICHTING	4
1.3 HOOFDDOEL	4
2.AMBITIES	6
DE VERENIGING HEEFT DE AMBITIE OM:	6
3. VERKENNING: GEBRUIK, PROBLEEMBESCHRIJVING, ANALYSE	7
3.1 GEBRUIK1	7
3.1.1. Landgebruik Zuid Veluwezoom tot eind 18e eeuw	7
3.1.2. Ontwikkelingen 19 ^e eeuw	7
3.1.3. Ontwikkelingen 20 ^e eeuw	7
3.2 PROBLEEMBESCHRIJVING	7
3.3 ANALYSE	8
4.KOERSBEPALING: OPLOSSING EN AANPAK	10
4.1. PLANMATIGE INBEDDING	10
4.1.1. Duurzaam behoud park Hartenstein	10
4.1.2. Duurzaam behoud van de parkbosgebieden	10
4.2. MAATREGELEN.....	11
4.2.1. Park Hartenstein.....	11
4.2.2. Parkbosgebieden.....	12
5. BESLUITVORMING EN INZET VAN DE STRATEGISCHE VISIE	13
5.1 DRAAGVLAK EN MANDATERING LEDENVERGADERING	13
5.2 VOORBEREIDINGSPLANNEN	13
6. FINANCIERING	14
7. TIJDPAD	15
8. HAALBAARHEID UITVOERING PLANNEN	16
BRONVERMELDING	17

Bijlage:

- kaart overzicht aandachtsgebieden (*niet gereed, wordt later toegevoegd*);
- bronvermelding.

Voorwoord en verantwoording

Waarom een (strategische) visie ontwikkelen? De aanleiding tot of prikkel daartoe, werd gevormd door een opmerking vanuit de oprichtingsvergadering in 2009: zorg voor inhoudelijke mandatering voor de verwezenlijking van de ambities vanuit de ledenvergadering ten behoeve van het bestuur. Maar ook: een interne visie verbindt en leidt tot focus en daadkracht. Een visie kan inspirerend werken en het maakt de vereniging mogelijk zich te onderscheiden en authentiek te zijn. Met een strategische visie brengt de vereniging samenhang en richting in haar aanpak de door haar gestelde doelen te bereiken. Met de strategische visie, zet de vereniging een helder beeld neer van de identiteit die zij na wil streven en weten we, leden en bestuur, waar we voor staan en laten dit aan iedereen zien. Dus ook aan externen: organisaties waar de vereniging mee samenwerkt, organisaties die fondsen ter beschikking stellen, organisaties waarvan we instemming en/of toestemming nodig hebben om onze doelen te bereiken. Een strategisch visie vergroot de bestuurskracht van de vereniging en het probleemoplossend vermogen van de vereniging.

De strategische visie moet inzicht geven in de beantwoording van de volgende vragen:

- Wat voor vereniging zijn wij?
- Wat zijn onze belangrijkste opgaven?
- Hoe onderscheiden we ons van andere 'groene' belangenverenigingen?
- Wat zijn de doelen en uitgangspunten om de ambities van de vereniging waar te maken?

De strategische visie van de vereniging is door haar Algemene Ledenvergadering vastgesteld op 4 november 2010.

Het bestuur van VvPHe.o.

1. De vereniging 'Vrienden van Park Hartenstein e.o.'

1.1 Aanleiding belangenvereniging

De vereniging is opgericht vanuit de zorg over het niveau waarop de gemeentelijke gebieden park Hartenstein en de voormalige landgoederen Pietersberg, Hemelsche berg, Laag Oorsprong en Sonnenberg beschermd, beheerd en onderhouden worden waar, als gevolg hiervan, waardevolle cultuurhistorische gebiedsidentiteiten vervagen of zelfs verloren gaan en de belevingswaarde van deze gebieden, met name voor wat betreft park Hartenstein¹, voor de burger als gebruiker van deze gebieden doet afnemen.

Op ruimtelijk niveau concludeert de VvPHe.o. dat het landschap van de Zuid Veluwe (-Zoom) in onvoldoende mate beschermd is tegen ontwikkelingen die de aanwezige waarden van het gebied (kunnen) bedreigen. Dit ondanks dat het gebied valt onder de status van Nationaal Landschap en tot de Ecologische Hoofdstructuur behoort. VvPHe.o. is ook van mening dat het ontbreekt aan een algemeen geaccepteerde visie voor het specifieke gebied en daarmee ook aan toetsingscriteria op basis waarvan negatieve ontwikkelingen juridisch kunnen worden tegengehouden en gewenste ontwikkelingen kunnen worden gestimuleerd. Er is ook sprake van bedreigingen van een heel andere aard. Het beheer en onderhoud van voormalige landgoederen (de gemeentelijke parkbossen) bevindt zich al decennia op een te laag peil met negatieve gevolgen voor deze waardevolle onderdelen van de Zuid Veluwezoom. Het karakter van de in de Nederlandse landschapstijl aangelegde gebieden vervaagt sterk. Een verlies voor de cultuurhistorie.

1.2 Oprichting

De vereniging is bij notariële akte opgericht op 27 februari 2009 en is aangemeld bij de Kamer van Koophandel onder nummer 09193947. De instemming door de leden voor het oprichten van de vereniging volgde op 1 oktober 2009 tijdens een speciaal daarvoor door het bestuur uitgeschreven oprichtingsvergadering.

1.3 Hoofddoel

De vereniging is een belangenorganisatie en zij heeft als hoofddoel:

- het ontwikkelen van activiteiten die leiden tot herstel en behoud van de aanwezige cultuurhistorische – en recreatieve waarden van (voormalige buitenplaats) park Hartenstein;
- het ontwikkelen van activiteiten die leiden tot herstel en behoud van de aanwezige landschappelijke -, cultuurhistorische -, ecologische- en natuurwaarden van de parkbossen Sonnenberg, Pietersberg, Hemelsche berg en Laag Oorsprong, welke gebieden allen deel uitmaken van de Zuid Veluwezoom in de gemeente Renkum.

¹ Zie site 'Vrienden van Park Hartenstein': [link](#) 'Nieuws': resultaten enquête 2009

De vereniging tracht dit doel te bereiken als belangenbehartiger, hetzij zelfstandig, hetzij in de rol van intermediair en/of door samenwerking met bijvoorbeeld verenigingen, stichtingen, overheidsorganisaties, door:

- het initiëren van plannen die leiden tot herstel en behoud van bovengenoemde gebieden;
- kritisch alle ontwikkelingen te volgen die mogelijk negatieve invloed hebben op de voornoemde gebieden dan wel, op welke wijze dan ook, afbreuk doen aan het groene (*waardevolle*) karakter ervan;
- het benutten van inspraakmogelijkheden, het indienen van bezwaarschriften en/of alternatieven en het eventueel instellen van rechtsvorderingen en/of optreden als procespartij in (juridische) procedures wanneer het in artikel 2 lid 1, genoemde doel in het geding is;
- het (ondersteunen in het) verwerven van financiële middelen (uit: 'goede doelen' fondsen, overheidssubsidies, bijdragen organisaties) voor het herstel en de renovatie van park Hartenstein en genoemde parkbosgebieden.

2. Ambities

De vereniging heeft de ambitie om:

- zorg te dragen voor maatregelplannen die gericht zijn op herstel en renovatie van de gebieden in de stijl waarin zij in de 19^e eeuw zijn aangelegd, rekeninghoudend met de meervoudige landschapsfunctie en de publieksfunctie ervan;
- initiëren van maatregelplannen die leiden tot een waardig beheer en behoud van de gebieden;
- doelgerichte interne en externe communicatie te voeren;
- als gesprekspartner en adviseur voor de beheerder van de gebieden te dienen en als intermediair tussen bevolking en gemeente op te treden;
- informatie te verschaffen over de gebieden aan belanghebbenden en aan belangstellenden in het algemeen;
- uitingen van cultuur in de gebieden te ondersteunen, zoals activiteiten op het gebied van kunst, muziek, groeps-) recreatie zover deze niet tot schade leiden van het decor waarin deze plaatsvinden.

De vereniging weet (onder verwijzing naar de bijlagen) haar ambities ondermeer gesteund door de inhoud van:

- het Verdrag van Arnhem (aandacht voor Monumentaal Groen);
- de plannen voor een Nieuw Gelders Arcadië (Gelders Genootschap) en
- de Rijksindicatie 'Belvédère-gebied' waartoe de Zuid Veluwezoom behoort.

3. Verkenning: gebruik, probleembeschrijving, analyse

3.1 Gebruik₁

3.1.1. Landgebruik Zuid Veluwezoom tot eind 18e eeuw

Door de intensivering van de landbouw kwamen de 'hogere gelegen bossen', die zich tot dusver hadden kunnen handhaven, in de gevarenzone te liggen. Daar kwamen de gevolgen van de ijzerwinning (b.v. op de Duno) nog bij. Voor de winning van ijzer had men hout nodig voor de smeltovens. Deze laatste ontwikkeling dreigde desastreus voor de bossen te eindigen. Men zag in, dat instellingen nodig waren deze vernietiging van bosareaal tegen te gaan. Dit leidde tot bosmarken en bosmaalschappen: de uitbating van bossen werd aan regels gebonden.

Vanaf de 16^e eeuw tot de 2^e helft van de 18^e eeuw bloeide de papiernijverheid en betekende voor de bevolking arbeid naast de landbouw, en dus inkomen. In de 19^e eeuw kwam de verwerking van suikerbieten op de Zuid Veluwe tot (een kortstondige) ontwikkeling. Begin 20^e eeuw viel aan de rand (Heveadorp) van de Zuid Veluwezoom de bouw van een unieke melkveehouderij c.q. melkfabriek, op. Op deze locatie ontstond later de Hevea-rubber-fabriek.

3.1.2. Ontwikkelingen 19^e eeuw

De landbouw werd meer veelzijdig, naast roggeteelt, tabak, boekweit werden er aardappelen, voedselknollen geteeld. De marken werden ontbonden en de woeste grond in het centrale gedeelte van de Veluwe die daardoor vrijkwam werd beplant met vnl. grove dennen. De Veluwe veranderde in niet onbelangrijke mate daardoor van beeld. Een andere opvallende verandering voor het Veluwse landschap, met name op haar flanken, was de stichting, c.q. aanleg, van landgoederen.

3.1.3. Ontwikkelingen 20^e eeuw

De Zuid Veluwe vormt voor de mens een aantrekkelijk woon- en leefgebied. Zo zeer, dat bescherming van de identiteit van het gebied een noodzaak werd. Als gevolg van deze (woon-) druk op het buitengebied ontstond uit zorg voor het landschap de stichting Het Geldersch Landschap. Deze stichting heeft diverse oud-landgoederen/buitenplaatsen in haar bezit of in beheer (voorbeelden: Duno, Hoog Oorsprong, delen van de Zilverberg, Laag Oorsprong, gebied rondom kasteel Doorwerth, Lichtenbeek, Warnsborn). Ook de gemeente Renkum kocht oud-landgoedern/buitenplaatsen of delen daarvan aan (voorbeelden: Bato's wijk, Dennenkamp, Pietersberg, Hemelsche berg, Laag Oorsprong, Hartenstein, Sonnenberg, Bilderberg, Cardanusgronden, Valkeniersbossen). Terreinen die in het buitengebied liggen hebben vaak een meervoudige functie: bos-&natuurgebied, recreatie (wandelen en fietsen), agrarisch gebied met landschappelijke waarden. Maar ook de functies 'horeca' en 'sport' komen hier voor.

Zie 'Bronnenvermelding₁

3.2 Probleembeschrijving

Voornoemde landgoederen en buitenplaatsen zijn veelal volgens de principes van de landschapsstijl ontworpen en aangelegd door bekende, zo niet beroemde, Nederlandse tuin- en landschapsarchitecten. Behalve de ecologische waarden die deze gebieden hebben, bezitten de landgoederen ook cultuurhistorische waarden welke worden ontleend aan de specifieke stijl (19^e eeuwse landschapsstijl) waarin deze zijn aangelegd.

Deze, deels nog te herkennen historische stijl, vervaagt in toenemende mate. De specifiek Oosterbeekse parkbeelden en parkbosbeelden verdwijnen langzaam door stormen, maar vooral door beperkt onderhoud, door nonchalant uitgevoerde werkzaamheden en door bebouwing. Door het niet, of onjuist verwijderen en/of vervangen van groene elementen, vervaagt de sfeer van karakteristieke landschapsstijl en de daarmee kenmerkende beelden van onze groene omgeving. Een ontwikkeling waarvan wij vinden dat deze moet worden tegengegaan. Als eerst te nemen maatregel zou moeten gelden: de doorbreking van de 6-jarige onderhoudscyclus, waarbij in de parkbossen stelselmatig aan boomopstand en bodem veel schade wordt toegebracht door vaak onnodige en onvakkundig uitgevoerde 'dunningswerkzaamheden' en door gebruikmaking van ongeschikt materieel.

3.3 Analyse

Het park Hartenstein en de parkbosgebieden Pietersberg, Hemelse berg, Laag Oorsprong en Sonnenberg, hebben hun karakter te danken aan de inzet van voormalige eigenaren die deze gebieden als landgoederen in de 19^e eeuw ontwikkelden en deze een stijlinrichting meegaven die verwant was aan de Engelse landschapsstijl. Het heuvelachtige gebied van de Zuid Veluwe Zoom met haar vergezichten en het aanwezige (grond-) water gaf aan de bezitters aanleiding om met behulp van bekende Nederlandse tuin- en landschapsarchitecten een Nederlandse variant van deze landschapsstijl op hun gebied tot stand te laten brengen.

Waterpartijen, beken, watervallen, lanen, slingerende paden, solitair opgroeiende bomen of boomgroepen, specifieke beplantingen, open ruimten, follies en het creëren van uitzichten gaven karakter aan deze gebieden.

In de loop van de 20^e eeuw verloor de gemeente de betreffende oud-landgoederen, waarmee ook het beheer ervan veranderde. Kort samengevat kwam het erop neer, dat van een intensief beheer overgeschakeld werd naar een meer extensief beheer voor park Hartenstein en naar een zeer extensief beheer (type bosbeheer) voor de parkbosgebieden.

Sinds dit beheer wordt toegepast (> 50 jaar) is het karakter van de gebieden in toenemende mate vervaagd. Dit komt deels door de ouderdom van de bomen. Deze 'dragende elementen', solitaire bomen, boomgroepen en lanen, zijn in een aantal gevallen zelfs 125 tot 150 jaar oud. Ook stormen hebben in de afgelopen decennia hun sporen nagelaten. Vele grote, oude bomen, vooral beuken, zijn omgegaan. In een aantal gevallen was het wortelgestel van deze bomen reeds aangetast door schimmelwerking.

Maar de vervaging van het karakter van deze gebieden is met name te wijten aan het uitgevoerde extensieve beheer van de afgelopen 50 jaar. Het bosbeheer, met de nadruk op bos, was en is tot op heden belangrijker dan een beheer waarbij rekening wordt gehouden met het karakter, de stijl en de cultuurhistorische waarden van de gebieden en de elementen die deze waarden inhoud geven.

Als voorbeelden mogen gelden:

1. het karakteristieke Larikslaantje op de grens van Hemelse berg en Laag Oorsprong moest in de negentiger jaren van de vorige eeuw gekapt worden omdat, met de toenemende omvang van de Lariksbomen, de bomenopstand ter weerszijden van het laantje niet zijn verwijderd en de lichtconcurrentie te groot werd;
2. De grote kandelaarboom (ook een Larix), nabij het Kneppelhout-monument, is hetzelfde lot beschoren, de boom is niet tijdig 'vrijgesteld';
3. Kenmerkende solitaire bomen, vaak staande op markante plaatsen of op plekken die een betekenis uit het verleden hebben, worden nauwelijks of niet vervangen als deze door ouderdom zijn weggevallen;
4. Bij dunningswerkzaamheden worden onnodig karaktervolle gezonde bomen gekapt en worden juist voor het gebied karaktervolle bomen (vooral de exemplaren met meervoudige stammen) niet vrijgezet;
5. De kronkelpaden, kenmerkend element uit de landschapsstijl, worden niet onderhouden zodat deze niet meer te herkennen zijn;
6. Duurzame en in de parkbossen thuishorende heesterbeplantingen welke werden gebruikt ter nadere detaillering en structurering van ruimten en paden, zoals die van Rhododendron, Azalea's, hulst, Taxus worden niet herplant wanneer deze om welke redenen dan ook (niet in de laatste plaats door onderhoudswerkzaamheden) zijn weggevallen;
7. Voor het park en parkbosgebieden kenmerkende bomen, de 'dragere' van een gebied, vindt geen verzorging plaats wat wel nodig is om deze een langer leven beschoren te laten zijn en daarmee het 'raamwerk' zo lang mogelijk kan blijven bestaan. De toestand van het bomenbestand van park Hartenstein is, door het niet toepassen van boomverzorging, zorgelijk, zo niet deplorabel.

De oorzaken die geleid hebben tot de huidige toestand van het park en de parkbosgebieden zijn als volgt samen te vatten:

- weinig visie;
- tekortschietend beheerplan (bosbeheerplan i.p.v. een parkbosbeheerplan);
- te klein jaarbudget in relatie tot de omvang van de te beheren gebieden, weinig of geen
- ruimte voor periodieke investeringen;
- te weinig vakkennis op het gebied van 19^e eeuwse parkstijlen, met als gevolg: het doen van verkeerde keuzes die toch tijd en geld kosten.

4. Koersbepaling: oplossing en aanpak

4.1. Planmatige inbedding

Landschappelijk wordt de Zuid Veluwezoom gekenmerkt door een voor Nederland typische morfologie (*morfologie: vorm van de bodem*) en waterhuishouding van het gebied, veroorzaakt door de laatste ijstijd: van een vlak gebied werd het een heuvelachtig gebied, grenzend aan het uiterwaardengebied van de Neder-Rijn, met in de dalen beken. In de 19^e eeuw veranderde het landschap door de bouw van buitenhuizen en de aanleg van landgoederen. Het gebied van de Zuid Veluwe Zoom wordt, althans voor een niet onbelangrijk deel, gekenmerkt door samenhang in de aanwezige landschappelijke structuur door de restanten van de voormalige landgoederen. De oplossing voor een verbetering van de situatie van de genoemde parkbosgebieden zou, uit landschappelijke en cultuurhistorische overwegingen, onderdeel moeten uitmaken van verbeter- en beschermende maatregelen voor een groter geheel, te weten de Zuid Veluwezoom vanaf het landgoed Mariëndaal tot aan het Heelsums beekdal. Hiertoe zou ook park Hartenstein kunnen behoren. Voor wat betreft dit laatste zijn er redenen aanwezig hiervan af te wijken.

4.1.1. Duurzaam behoud park Hartenstein

De toestand (bomen, heesters, gazons) van dit park is in de loop der jaren sterk achteruit gegaan, waardoor, indien niet op korte termijn constructief wordt ingegrepen, het park hoe langer hoe meer haar identiteit verliest. Maar een beperkt gedeelte van het park kent de Rijks status van 'monument'. De effecten op het park door de wijze waarop de uitbreiding van het Airborne museum heeft plaatsgevonden, laten zien wat de waarde van deze status is. Voeg daar aan toe de effecten die in de naaste toekomst nog te verwachten zijn (vervanging van het voormalige schoolgebouw Pieter Reijenga-mavo) maakt het zinvol zo niet noodzakelijk, te streven naar een betere inhoud van de monumenten en/of planologische status van het park Hartenstein, opdat het park een oase van rust blijft.

Opdat het park een groene oase van rust blijft. Een park waarvan de besloten gezelligheid en haar primaire functionaliteit, voor de inwoners van de gemeente Renkum in het algemeen en de inwoners van Oosterbeek in het bijzonder, behouden blijft. Een park waar mensen, groot en klein, kunnen genieten van bestaande voorzieningen zoals het hertenkamp, het museum en van incidentele activiteiten.

4.1.2. Duurzaam behoud van de parkbosgebieden²

De vereniging VvPHe.o. is van mening, dat bij de ontwikkeling van ruimtelijke -, natuur -, landschaps-, culturele- en economische plannen, rekening met de geschiedenis en identiteiten van de Zuid Veluwe (-zoom) moet worden gehouden. Binnen gemeentelijke bestemmingsplannen (Wet RO) heeft Welstand wel invloed, maar heeft geen stevige wettelijke basis die een College van Burgemeester en Wethouders daaraan kan binden, waardoor per gebied de invloed van welstand varieert, hetgeen een gevaar voor het behoud van de identiteit van het gebied kan betekenen.

Om veranderingen in het gebied (herstel en renovatie inclusief) op een verantwoorde manier in goede banen te leiden is een extra juridisch instrument noodzakelijk, achtereenvolgens kunnen worden genoemd:

² Zie 'Bronnenvermelding'

1. de instelling van een Beschermd Landschapsgezicht (door de Provincie) op basis van de Natuurbeschermingswet, of;
2. het opnemen van een aanwijzingsbesluit in het bestemmingsplan: ontwikkelingen blijven mogelijk, maar komt de inpassing daarvan nauwkeuriger en meer doordacht tot stand, omdat deze moet worden getoetst aan het aanwijzingsbesluit dat in het bestemmingsplan ligt verankerd, of;
3. Provinciaal Omgevingsplan (POP) volgens wet RO, handhaving en ontwikkeling middels verordening.

Alle drie zullen leiden tot een eenduidig begrippenapparaat dat de kwaliteit van het Zuid Veluwe landschap definieert.

Voor alle 3 de opties geldt dat de landschappelijke, ruimtelijke, cultuurhistorische, sociaal culturele en sociaaleconomische factoren van het gebied worden beschreven en dat de historie, de huidige situatie en de ontwikkelingsmogelijkheden worden gedefinieerd.

4.2. Maatregelen

Naast de noodzaak tot een betere juridische bescherming van het gebied is herstel en renovatie van (voormalige) landgoederen/buitenplaatsen evenzo noodzakelijk. Daarbij hoeft niet altijd gestreefd te worden naar volledig herstel van het ooit aanwezige ensemble van hoofdgebouw en directe omgeving. In tegendeel, het kan zelfs in een aantal gevallen onwenselijk zijn. Maar wel dat men de geschiedenis van het landschap in het landschap kan 'aflezen' door op verantwoorde wijze fysieke elementen te vervangen, aan te vullen, te renoveren of (voormalige elementen) om cultuurhistorische redenen op locaties te duiden.

4.2.1. Park Hartenstein

Planvoorbereiding op basis van de in 2009 door onze vereniging onder omwonenden gehouden enquête, werd door het bestuur urgent bevonden, zo urgent zelfs dat inmiddels een ontwerpplan aan het College van B.&W. is aangeboden. Dit plan onderscheidt de (publieke) gebruiksfuncties van het park, qua locatie, vorm en uitstraling en respecteert de oude ontwerpstyl (= landschapsstijl 19e eeuw) van het park.

Dit plan zou voor het College aanleiding moeten zijn, om op basis hiervan een geschikt uitvoeringsplan te laten maken. De rol van onze vereniging is uiteraard één van belangenbehartiger voor burgers, maar ook optredend als adviseur richting gemeente en intermediair tussen burgers en gemeente. Bovendien zal door de vereniging geijverd moeten worden voor investeringen voor het park op korte en middellange termijn. Eventueel door zelf als vereniging fondsen te verwerven. Daarnaast zal de vereniging, op grond van de uitslag van haar enquête, zich inzetten voor een verantwoord gebruiksalternatief van de locatie van het hier eerder genoemde schoolgebouw. Daartoe is het ondermeer zaak initiatieven te ontplooiën die leiden naar een planoplossing die recht doet aan die uitslag van de enquête.

4.2.2. Parkbosgebieden

Doordat er in de loop der tijd 'gaten' zijn geslagen in de samenstellende delen zou, aan de hand van historisch kaartmateriaal, beoordeeld moeten worden in hoeverre herstel van het oorspronkelijke ensemble van de voormalige landgoederen mogelijk, c.q. gewenst is. In ieder geval de delen die nog aantoonbaar aanwezig zijn, behoeven herstel.

De vereniging vindt de samenhang binnen en tussen de te onderscheiden parkbosgebieden Pietersberg, Hemelsche berg, Laag Oorsprong en Sonnenberg belangrijk. Verbetering en het op peil houden van het huidige lanen- en padennet is om die reden noodzakelijk. Tegelijkertijd worden hiermee structuren van en in de gebieden herkenbaar gemaakt en krijgen paden weer de functies waarvoor ze bedoeld waren. Daarnaast zijn boomverzorgende maatregelen nodig aan lanen en solitaire bomen en dito aan boomgroepen. Om het karakter van de gebieden te versterken, zou de voor landgoederen kenmerkende heesterbeplanting aangevuld moeten worden zowel langs (kronkel-)paden en bij toegangen als wel langs randen van bestaande open ruimten in het gehele gebied. Tot slot dienen op basis van historische kaartgegevens uitzichten hersteld te worden.

5. Besluitvorming en inzet van de strategische visie

5.1 Draagvlak en mandatering ledenvergadering

Het bestuurlijk concept van de visie is uitgezet onder een aantal leden waarvan bekend is dat zij over kennis beschikken op die terreinen die de ambities van de vereniging raken.

Vervolgens is het bestuurlijk concept aangepast en is er informatie over de inhoud van de strategische visie verstrekt aan de leden via de website van de vereniging en via de aankondiging van de ALV 2010. Het bestuur heeft de visie tijdens deze ledenvergadering (d.d. 4 november) gepresenteerd en uiteengezet. Vervolgens is de visie door de ledenvergadering vastgesteld.

De door de ledenvergadering vastgestelde strategische visie vormt voor het bestuur de leidraad voor het verder inhoudelijk handelen om de verenigingsambities nader vorm en inhoud te geven en om deze te transformeren naar concrete voorbereidings- en uitvoeringsplannen t.b.v. het behoud van de betreffende park en parkbosgebieden. De vereniging beschikt niet over eigen geldelijke middelen om haar ambities, zover hiermee investeringen gemoeid zijn, waar te maken. Visie en daadkracht vormen het 'kapitaal' van de vereniging. Voor de financiële investeringen zullen fondsen moeten worden geworven.

Vorbereidings- en uitvoeringsplannen (financiële consequenties inclusief) behoeven goedkeuring van de ledenvergadering.

5.2 Vorbereidingsplannen

Bij alle planvorming dient rekening te worden gehouden met de inbreng en (wanneer vereist) goedkeuring van belanghebbenden. Het is dus belangrijk om vast te stellen wie de mogelijke belanghebbenden zijn voordat er sprake kan zijn van planvorming. In ieder geval zijn dat naast de eigenaar: in het gebied van de Zuid Veluwe actieve organisaties en inwoners van de gemeente Renkum.

Onderdeel van de voorbereiding is het opstellen van een landschapsbeschrijving en het uitvoeren van (cultuur-)historisch onderzoek naar de gebieden: naar het ontstaan en de opbouw van de landgoederen Hartenstein, Pietersberg, Hemelsche berg, Laag Oorsprong en Sonnenberg.

Voorts, moet er een professionele analyse komen van de toestand van de gebieden tegen de achtergrond van de cultuurhistorische waarden van de deelgebieden. In vervolg daarop zou een professioneel herstelplan moeten worden opgesteld. Analyse en herstelplan zouden beoordeeld moeten worden in een breed forum waar de belanghebbenden deel van uitmaken.

De kosten voor het opstellen van analyse en herstelplan dienen uit fondsenwerving te worden gedekt. Inhoudelijk dient de strategische visie als basis fondsen voor de planvorming te werven.

Analyse en herstelplan dienen aan de eigenaar van de gebieden, te weten de gemeente Renkum, ter goedkeuring en medewerking voor het verdere planverloop aangeboden te worden.

Analyse en herstelplan(-nen) dienen als basis voor de fondsenwerving voor het financieren van het opstellen van het uitvoeringsplan en de daadwerkelijke uitvoering van dit plan.

6. Financiering

Daar de vereniging maar over zeer beperkte, uit lidmaatschappen en donateurschappen te verkrijgen, middelen kan beschikken zullen (deel-)projecten gefinancierd moeten worden uit fondsen. Fondsen zijn te verdelen in 2 categorieën, te weten:

1. overheidsfondsen en
2. particuliere fondsen.

Voorbeelden van de eerste categorie: Europese - , Rijks-, Provinciale – en gemeentefondsen; voorbeelden van de tweede categorie: Prins Bernhard Cultuurfonds en het VSB-fonds.

Scheningen en legaten kunnen mogelijke inkomstenbronnen vormen voor projecten die de vereniging voor het algemeen nut wil uitvoeren. In relatie tot het schenkings- en successierecht dienen organisaties in het algemeen aan bepaalde voorwaarden te voldoen t.o.v. degene die schenkt als het gaat om voor de Belasting aftrekbare giften. Daarbij gaat het om of er sprake is van een ANBI-status (algemeen nut beogende instelling) of een SBBI-status (sociaal belang behartigende instelling).

Voor het werven van gelden uit fondsen verdient het aanbeveling hiervoor een speciale commissie in het leven te roepen.

7. Tijdpad.

1. Strategische visie: besluitvorming bestuur en ledenvergadering: ALV 2010.
2. Renovatie en herstel park Hartenstein, ontwerp parkplan: 2010
3. Uitvoering delen ontwerpplan: 2011 – 2015 (kan alleen met instemming en onder leiding van gemeente)
4. Optimalisering bomen-, heester- en gazonbeheer: vanaf 2011 (kan alleen met instemming en o.l.v. gemeente)
5. Vaststelling meer stringente status park Hartenstein: 2014
6. Ontwikkeling stappenplan (i.s.w. met derden) cultuurhistorisch onderzoek en waardenstelling Oosterbeekse landgoederenzone: opstelling in 2010 - 2011.
7. Opzetten en uitvoeren cultuurhistorisch onderzoek en waardenstelling: 2011 – 2012 Oosterbeekse landgoederenzone.
8. Ontwikkeling visie op basis van onderzoek en waardenstelling Oosterbeekse landgoederenzone: 2012
9. Effectueren onderzoeksresultaten, waardenstellingen en ontwikkelde visie in instandhoudingsmaatregelen voor de Oosterbeekse landgoederenzone: 2012-2013
10. Opstellen en uitvoeren beheer- en instandhoudingsplannen (korte, middellange en lange termijn, integraal en cyclisch beheer) t.b.v. Oosterbeekse landgoederenzone: vanaf 2014.

Het bovengenoemde tijdspad is een voorlopige inschatting. Er zijn vele partijen bij het proces, wat moet leiden tot een duurzaam behoud en ontwikkeling van het gebied, betrokken en er zijn vele stappen te ondernemen, waaronder bestuurlijke overheidsbesluiten. De hierboven vermelde tijdvakken vormen dan ook een globale inschatting.

8. Haalbaarheid uitvoering plannen

Gelet op de uitslag van de voornoemde VvPHe.o.-enquête uit 2009, de wil van leden tot het leveren van inzet, reacties uit de bevolking over het nut van een vereniging als VvPHe.o. en op grond van de positieve houding van organisaties die een belangrijke rol zullen spelen in het proces wat moet leiden tot een duurzame bescherming en ontwikkeling van park Hartenstein en de parkbosgebieden Sonnenberg, Pietersberg, Hemelsche berg en Laag Oorsprong, is het gerechtvaardigd de aannahme te doen dat het proces tot positieve, waardevolle, resultaten zal leiden.

In dit verband kunnen genoemd worden:

1. EU: beleid en richtlijnen op het gebied van cultuurhistorie, archeologie, natuur en landschap;
2. Rijk: instelling van het Nationaal Landschap Veluwe, het Belvédère-(cultuur-)document;
3. Provincie: het Belvoir-(cultuur) document, ruimtelijk en cultuurhistorisch beleid;
4. Gemeente Renkum: Strategische visie en Landschapsonwikkelingsplan;
5. Gelders Genootschap: ontwikkeling plan Nieuw Gelders Arcadië t.b.v. de landgoederenzone langs de randen van de Veluwe;
6. Samenwerking met plaatselijke organisaties op het gebied van cultuurhistorie, natuur en landschap, o.a. de initiatiefgroep 'Een visie voor Renkumse Landgoederen'.

Zekerheid over de mogelijkheden tot financiering van plannen is op dit moment niet aan te geven. Dit is ondermeer afhankelijk van de inhoud van de plannen, de subsidiemogelijkheden van het moment en last but not least, de inzet om met succes financieringsbronnen aan te boren.

Bronnenvermelding

Voor de samenstelling van paragraaf 3.1 van dit document is gegevensonderzoek gedaan. De inhoud van deze paragraaf is het 'Rapport van het Veluwe-onderzoek' uit 1977 geraadpleegd, uitgegeven door het centrum van Landbouwpublicaties en Landbouwdocumentatie. Dit rapport geeft resultaten weer van het onderzoek naar de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie van de Veluwe ten behoeve van de ruimtelijke ordening en het recreatiebeleid.

Destijds een standaardwerk met, ook voor de huidige tijd, wetenschappelijk waardevolle gegevens ten aanzien van vele aspecten van de Veluwe.

Voor de inhoud van paragraaf 4.1.2 is gebruik gemaakt van de inhoud van de website van 'Noorderbreedte': Beschermd Landschapsgezicht en bestaande Wetten (uit archief 'Noorderbreedte').